

## **De mummie en de buikspreekpop – over *Yes There Will be Singing In Dark Times* (2024)**

Luuk Vulkers

Het probleem: je wil afstand, verwijdering, een marge. Je wil vangrails, bumpers en airbags plaatsen, operatiekleding en een motorhelm dragen, jezelf volplakken met waterbestendige pleisters. Je wil dat de scheiding tussen zelf en ander te allen tijde in stand blijft. Je wil je lichamelijke integriteit behouden, of, nog beter, je wil voortbestaan als metafysische entiteit die enkel zintuiglijke indrukken in zich opneemt. ‘Contact is crisis,’ schrijft Anne Carson. ‘Elke aanraking is een aangepaste vuistslag.’ Maar tegelijkertijd wil je menselijkheid, vleeselijkheid, geilheid, vermenging, transgressie. Je wil vingerafdrukken achterlaten en met je meenemen. Je wil zweten, omdat zweet het bewijs is van overgave. Je wil vergeten dat je naast een lichaam ook nog een bewustzijn hebt. ‘Dat is de droom van seks, toch?’ schrijft Olivia Laing. ‘Dat je wordt bevrijd uit de gevangenis van het lichaam door het lichaam zelf, eindelijk begeerd, zijn vreemde taal begrepen.’”

Een bezoek aan de solotentoonstelling *Yes, There Will Be Singing In Dark Times* doet me vermoeden dat kunstenaar Lydia Schouten het probleem als geen ander begrijpt. Haar installatie *Please Touch* uit 2024 gaat erover. Op een tafel ligt een buikspreekpop die aanhoudend vraagt om aangeraakt te worden, terwijl een zwart-wit-video (registratie van een performance die de kunstenaar eind jaren zeventig uitvoerde) toont hoe Schouten verband om haar hoofd wikkelt. Wanneer het volledig bedekt is, tekent ze met lippenstift een mond op haar ingezwachtelde gezicht.

Het angstaanjagendste aan dit werk vind ik niet de auto-mummificatie, maar de pop. Die ligt daar maar, eenzaam op de rechterhelft van de met dikke, donkerblauwe stof bedekte tafel. Hij draagt een pak met vlinderdas, heeft zijn handen op zijn buik gelegd en glimlacht...

onschuldig? Manisch? Geteisterd? Tegen beter weten in? Hij zou het hoofdpersonage van een horrorfilm kunnen zijn, maar ook een opgebaard lijk. Hij zou klaar kunnen liggen voor een operatie, of voor zijn wekelijkse psychoanalyse. Misschien komen die laatste twee trouwens wel op hetzelfde neer.

De pop wil iets, het mensenhoofd wil iets niet. De een stelt zich open, de ander sluit zich af. De een ligt er zielig en behoeftig bij, de ander voert een toneelstukje op; kan ons enkel vanuit kunstmatigheid onder ogen komen. Zet een pistool op mijn borst en ik zou nog niet weten wie ik liever wil zijn.

Deze twee figuren, de pop en de mummie, lijken ook in andere werken van Schouten een rol te spelen. De performance *I feel like boiled milk* uit 1980, bijvoorbeeld, die in de tentoonstelling als videoprojectie op de vloer te zien is. Het was de mummie die voorafgaand aan de performance pakken bloem insloeg, het spul over de grond verspreidde in een enorme ellipsvorm, hopen aarde verzamelde en daarmee zorgvuldig een spiralende tekst in de bloem schreef. '*I feel like boiled milk with a skin on it. When some-one tries to break that skin I will run empty as a balloon and nothing will be left*'. Een duidelijke boodschap. Maar het was de pop, ditmaal in de gedaante van een naakte vrouw, Schouten zelf, die er vervolgens doorheen rolde en kroop en krioelde, die haar lichaam gebruikte om de keurig uitgeschreven tekst uit te vagen tot er enkel nog wanorde over was. Een bevrijdende wanorde? Ik weet het niet. In de videodocumentatie ziet het er ook arbeidsintensief uit, wat de pop daar deed. Het ziet eruit als zwoegen, als afzien.

In de performance *How does it feel to be a sex object* uit 1978 nam Schouten de rollen van mummie en pop zelfs gelijktijdig aan. Ze was ingesnoerd in een nauw korset en met elastische koorden vastgebonden aan een ijzeren frame. Een soort spinnenweb, waarin de

kunstenaar niet de spin maar de prooi lijkt te zijn: ze kon weinig kanten op, en bovendien was haar hoofd ook tijdens deze performance ingezwachteld – alsof het roofdier nog in de buurt is en binnenkort zal terugkeren om de rest van het spartelende lichaam in te pakken. Aan de andere kant was Schouten op het korset na naakt en in het bezit van een zweep waarmee ze met inkt gevulde ballonnen kapotsloeg: tekenen dat de kunstenaar juist gezien en gehoord wil worden, de aandacht op zich wil vestigen, ons iets duidelijk wil maken.

Wat zou dat kunnen zijn? *‘How does it feel to be a sexobject’* staat op de muur onder de ballonnen geschreven. De videoregistratie – die in de tentoonstelling over de originele rekwisieten van de performance is geprojecteerd; het ijzeren frame, de elastische koorden en het korset – toont hoe deze tekst steeds moeilijker leesbaar wordt naarmate de tijd verstrijkt. *‘How ... to ... a sexobject’*, is uiteindelijk enkel nog te ontwaren. Waar ik aan het begin van het kijken dacht dat Schouten een punt wilde maken over de objectificatie van vrouwen, begon ik gaandeweg te twijfelen of ze niet eigenlijk een handleiding voor zelf-objectificatie aan het geven was. Te meer omdat de kunstenaar zich aan het einde van de videoregistratie weet te ontdoen van spinnenweb en korset om vervolgens – hijgend van de geleverde fysieke inspanning, maar niet onvoldaan ogend – het verband van haar hoofd af te wikkelen. Ze doet het voor de met inktvlekken bezaaide muur, naar de toeschouwer toe. ‘Kijk,’ lijkt ze daar te zeggen, ‘misschien had ik de touwtjes al die tijd wel in handen.’

Misschien geeft Schouten door middel van precies deze dubbelzinnigheid wel antwoord op haar eigen vraag. Hoe het voelt om een seksobject te zijn? Hoe voelt het om die scheiding tussen zelf en ander op te heffen? Hoe voelt het om onlosmakelijk in verbinding te staan met de buitenwereld, om een lichaam te zijn waar anderen hun verwachtingen en verlangens op kunnen projecteren? Soms slecht. Als een ballon die kapot geprikt wordt; als het slijmerige melkvel achterblijft op de rand van een leeg glas. Alsof je een bouwsel bent dat van alle kanten door starende ogen belegerd wordt. Maar soms voelt het ook goed. Alsof je

de starende ogen van anderen kan toe-eigenen; alsof je ze kan gebruiken om jezelf te stutten, te verstevigen.

Je wil afstand, verwijdering, een marge – en tegelijkertijd wil je menselijkheid, vleselijkheid, geilheid, vermenging en transgressie. Ik denk dat Lydia Schouten het probleem niet alleen als geen ander begrijpt; haar kunstenaarschap wijst ons ook in de richting van de oplossing.

Wees zowel de mummie als de buikspreekpop. Weiger jezelf te stollen: stop niet met rollen en zwoegen door de bloem, met het knappen van ballonnen, met het eindeloos in- en ontwachtelen van je lichaam. Weiger ook je kunstpraktijk te stollen: blijf werken uit het verleden naar het nu trekken; bouw ze uit, voeg ze samen of projecteer ze over elkaar heen. En – om het gedicht van Bertolt Brecht aan te halen waar Schouten in de titel van haar tentoonstelling naar verwijst – houd nooit op met zingen.

*In the dark times, will there also be singing?*

*Yes, there will be singing.*

*About the dark times.*